

תולדות חט"ו שיחה ב'

לפי המדרש - שסובר שבא"י היה קדושה, "נתתי כבר" - יצחק אינו יכול לצאת מא"י מפני מעלת א"י. אך לרש"י - שסובר שאמירתו של ה' "לזרעך נתתי" הוא רק "כאילו היא עשויה" - יצחק אינו יכול לצאת מא"י כי "אין חוצה לארץ כדאי לך", מפני שחו"ל הוא מחוץ למקומו.

על הפסוק (כו, ב) "אל תרד מצרימה שכון בארץ אשר אומר אליך, גור בארץ הזאת", איתא במדרש: "את עולה תמימה מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים נפסלת אף את אם יצאת לארץ נפסלת". וברש"י: "אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדי לך". זאת אומרת שהדגשת המדרש הוא שיצחק צריך להישאר בארץ ישראל מצד מעלת ארץ ישראל, והדגשת רש"י הוא מצד ש"אין חוץ לארץ כדאי לך", אך לא מצד מעלת ארץ ישראל.

והביאור: לפני מתן תורה לא פעלו המצוות שינוי בגוף הדבר הגשמי. וכן קדושת (ובעלות) ארץ ישראל לא פעלה על הארץ הגשמי.

והנה, על הפסוק "לזרעך נתתי" מפרש המדרש שמאמרו של הקב"ה חשיב מעשה - נתתי כבר. והנה, המדרש מדמה את יצחק לעולה, ועולה שיצאת לחוץ נפסלת (לא מצד הקדושה שישנה במקומה, שיצאה למדרגת קדושה שלמטה ממקומה, אלא) מצד זה שאינה במקומה (ולמדים זאת מ"בשר בשדה טרפה", שאפי' בשר חולין שיצאה חוץ למקומה פסולה - "כיון שיצאה בשר חוץ למחיצתו נאסר"). ואם כן מפני שיצחק הי' עולה אזי ארץ ישראל הוא מקומו. משא"כ לרש"י שעל "לזרעך נתתי" מפרש שאמירתו של הקב"ה "כאילו היא עשויה" - רק "כאילו" - ואם כן לא הי' ענין מיוחד בארץ ישראל שיפעול שזה יהי' מקומו של יצחק, ורק ש"אין חוצה לארץ כדי לך", כי, כפירוש רש"י לעיל, בחוץ לארץ הוא רק "אלוקי השמים" משא"כ בארץ ישראל "הרגלתיו בפי (ללא שינוי המהות, אך מ"מ בפי) הבריות".

בפנימיות הענינים: מצד המדרש - ששייך לרוחניות הענינים - אמירתו של הקב"ה חשיב מעשה. משא"כ לפירוש רש"י - פשוטו של מקרא - דיבורו של הקב"ה רק חשיב מעשה, והבעלות בפועל באה על ידי כיבוש.